

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Hmotněprávní opatrovník obchodní korporace: mezi efektivní ochranou a zásahem do korporační autonomie

Jmenování hmotněprávního opatrovníka může v některých situacích představovat poslední účinný prostředek ochrany obchodní společnosti. Příspěvek se zaměřuje na jeho využití v případě konfliktu zájmů podle § 165 odst. 2 občanského zákoníku a na základě judikatury i praktického příkladu ukazuje limity současné procesní úpravy. Ty mohou v praxi vést k prodlevám, které popírají samotný účel tohoto institutu.

Právní úprava hmotněprávního opatrovnictví právnické osoby je v českém právním řádu vystavěna na více skutkových podstatách. Vedle situací spojených s neobsazeností nebo neakceschopností statutárního orgánu či obecné potřeby správy záležitostí právnické osoby, může být v praxi významné jmenování opatrovníka z důvodu konfliktu zájmů člena statutárního orgánu podle § 165 odst. 2, a to při současném splnění obecného předpokladu podle § 486 občanského zákoníku (dále „OZ“). Právě na tuto situaci se následující výklad soustředí.

Podle § 486 OZ soud jmenuje opatrovníka právnické osobě, která to potřebuje, aby mohly být spravovány její záležitosti, nebo aby mohla být hájena její práva. Citované ustanovení je přitom chápáno jako generální klauzule, jejíž naplnění je předpokladem každého jmenování opatrovníka, včetně případů podle § 165 odst. 2 OZ.^[1] Podle § 165 odst. 2 OZ jmenuje soud právnické osobě opatrovníka tehdy, jsou-li zájmy člena jejího statutárního orgánu v rozporu se zájmy právnické osoby a nemá-li právnická osoba jiného člena orgánu schopného ji zastupovat. Toto ustanovení navazuje na obecné pravidlo vyjádřené v § 437 OZ, podle něhož nemůže zastoupit jiného ten, jehož zájmy jsou v rozporu se zájmy zastoupeného. V poměrech obchodních korporací je však třeba zohlednit zvláštní úpravu střetu zájmů obsaženou v § 54 a násl. zákona o obchodních korporacích (dále „z.o.k.“).

Vztah těchto úprav nebyl bezprostředně po rekodifikaci soukromého práva zcela ujasněn, protože jej vyjasnila judikatura Nejvyššího soudu v usnesení ze dne 8. 12. 2015, sp. zn. 29 Cdo 4384/2015. Z tohoto rozhodnutí plyne, že zvláštní úprava obsažená v z.o.k. nevylučuje možnost jmenování opatrovníka podle § 165 odst. 2 OZ. Současně však platí, že je-li konflikt zájmů „odklizen“ postupem podle § 54 a násl. z. o. k., typicky splněním informační povinnosti a absencí zákazu ze strany příslušného orgánu, zpravidla odpadá důvod pro jmenování opatrovníka. Institut podle § 165 odst. 2 OZ tak vystupuje jako subsidiární prostředek nastupující v situaci, kdy korporační mechanismy selhávají nebo nejsou schopny konflikt zájmů efektivně řešit.^[2]

Smyslem tohoto příspěvku je na bázi konkrétního případu z praxe zamyšlení se nad tím, zda je úprava hmotněprávního opatrovnictví pro právnické osoby v současné právní úpravě efektivním nástrojem, který je schopný selhání korporačních mechanismů právnických osob alespoň dočasně napravit. Mohou totiž nastat situace, kdy ustanovení hmotněprávního opatrovníka je jediným řešením, které může společnosti zabránit vzniku rozsáhlých škod.

V naší litigační praxi jsme se setkali se situací, kdy došlo k personálnímu ovládnutí statutárního a dozorčího orgánu zástavním věřitelem, který byl na základě zástavní smlouvy oprávněn vykonávat

hlasovací práva na valné hromadě společnosti. Postupem času nicméně vyšlo najevo, že pohledávka zástavního věřitele nevznikla. Přesto ji zástavní věřitel na základě notářského zápisu, který za společnost podepsali jím dosazení členové statutárního orgánu, uplatňoval v exekučním řízení, přičemž statutární orgán nečinil žádné kroky k ochraně společnosti, zejména k zastavení vymáhání této pohledávky.

Je zřejmé, že za těchto okolností vznikla situace, kdy byl formálně obsazený statutární orgán fakticky neschopen jednat v zájmu společnosti, neboť jeho členové byli zatíženi konfliktem zájmů. Společnost tak postrádala osobu, která by byla schopna účinně hájit její práva, ačkoliv její orgány formálně existovaly.

Současně v dané situaci (s ohledem na lhůty k podání návrhu na zastavení exekuce) nabýval zásadního významu časový faktor. Nutnosti rychlého rozhodnutí v opatrovnických případech se nepřímou věnoval také již Nejvyšší soud. V usnesení ze dne 24. 5. 2023, sp. zn. 27 Cdo 1190/2022, Nejvyšší soud zdůraznil, že *„[v]ývoj budoucích událostí je zpravidla stěží předvídatelný, a tak je většinou obtížné jej prokázat. Již jen to, že by ke zjišťování budoucího vývoje zpravidla bylo zapotřebí provést rozsáhlé dokazování, přitom koliduje s účelem (kolizního) opatrovnických právnických osob. Jeho smyslem je neprodlené a operativní řešení situace, kdy je jmenování (kolizního) opatrovníka zapotřebí, aby mohly být spravovány záležitosti právnické osoby nebo aby mohla být hájena její práva. V řízení o jmenování (kolizního) opatrovníka tak soudu zásadně nepřisluší posuzovat, zda právnická osoba bude úspěšná při spravování vlastních záležitostí či uplatňování svých práv, k němuž má být (kolizní) opatrovník jmenován.“* Řízení tedy nemá být zatěžováno rozsáhlým dokazováním směřujícím k předvídání budoucího vývoje, který je ze své povahy obtížně prokazatelný. Současně řízení o jmenování hmotněprávního opatrovníka neslouží k meritornímu posouzení sporných právních vztahů ani k předjímání jejich výsledku. Rozsah dokazování má být limitován účelem tohoto řízení, jímž je operativní překlenutí situace, kdy právnická osoba není schopna hájit své zájmy.

Dle našeho názoru tak tento nástroj nápadně připomíná předběžné opatření. Na straně jedné představuje jmenování opatrovníka podle § 165 odst. 2 OZ významný zásah do vnitřních poměrů právnické osoby. Podle ustálené judikatury lze k takovému zásahu přistupovat pouze jakožto ke krajnímu řešení a v případech, kdy ostatní a méně invazivní prostředky selžou. Hmotněprávního opatrovníka obchodních korporací nelze chápat jako nástroj řešení sporů mezi akcionáři či členy orgánů společnosti, nýbrž jako prostředek ochrany samotné obchodní korporace, případně veřejného zájmu.^[3] Na straně druhé přes úzce vymezené podmínky a restriktivní přístup k jeho aplikaci se však může jednat o velmi účinný nástroj ochrany zájmů obchodní korporace.

Právní úprava řízení o jmenování hmotněprávního opatrovníka však na rozdíl od úpravy řízení o předběžném opatření neobsahuje nástroje, zejména lhůty, které by zajišťovaly skutečně urychlený průběh tohoto řízení. V praxi tak může docházet k prodlevám, během nichž vznikají obtížně napravitelné či nevratné škody.

Tento nesoulad mezi deklarovanou funkcí opatrovnických a procesní realitou otevírá prostor pro *úvahy de lege ferenda*. Lze uvažovat o zavedení zvláštního zrychleného režimu pro rozhodování o jmenování hmotněprávního opatrovníka, a to alespoň pro případy, kdy je splnění zákonných podmínek spolehlivě prokázáno a současně hrozí vznik škody. V těchto situacích by bylo možné soudu umožnit rozhodnout ve zkrácené lhůtě.

Takové řešení by přitom nepředstavovalo nepřiměřený zásah do autonomie právnické osoby ani do práv osob podílejících se na jejím řízení. Naopak by odpovídalo samotné povaze institutu, který je koncipován jako krajní a současně dočasný prostředek ochrany společnosti. Podmínkou jeho použití by navíc byla dostatečná míra jistoty, že byly splněny zákonné předpoklady, čímž by byla zachována

ochrana proti svévolným zásahům do vnitřních poměrů společnosti. Právě tato kombinace - požadavek dostatečného skutkového zjištění při současném vyloučení meritorního posuzování sporu - vytváří prostor pro procesní úpravu, která umožní rychlé rozhodnutí bez rezignace na ochranu práv dotčených osob.

Lze tak uzavřít, že ačkoliv současná právní úprava poskytuje pro řešení kolizních situací v rámci právnických osob funkční základ, její efektivita je v praxi limitována absencí procesních mechanismů odpovídajících naléhavosti těchto případů, což může vést k faktickému oslabení ochranné funkce tohoto institutu.

Lucie Kačerová

Martina Majárová

[Kačerová advokáti s.r.o.](#)

Pařížská 127/20
110 00 Praha

Tel.: +420 775 232 176

E-mail: kacerova@kacerova.legal

---

[1] RUBAN, Radek, BREJCHOVÁ, Gabriela. § 486 [Hmotněprávní opatrovnictví právnických osob]. In: LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 1472, marg. č. 28.

[2] DĚDIČ, Jan, LASÁK, Jan. Opatrovník obchodní korporace jmenovaný pro případ konfliktu zájmů. Bulletin advokacie, 2017, č. 10, s. 19-25.

[3] Srov. např. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 11. 2022, sp. zn. 14 Cmo 75/2022, a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 12. 2015, sp. zn. 29 Cdo 4384/2015.

Další články:

- [Hmotněprávní opatrovník obchodní korporace: mezi efektivní ochranou a zásahem do korporační autonomie](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 32.: Konkurenční doložka](#)
- [Skryté ujednání v realitní smlouvě - zbytečná hra na schovávanou](#)
- [Odpovědnost člena voleného orgánu dle § 159 OZ a vymezení škody způsobené právnické osobě](#)
- [Vnosy do společného jmění manželů a jejich valorizace v aktuální judikatuře Nejvyššího soudu a Ústavního soudu](#)
- [Právo na přístup ke kamerovým záznamům: střet GDPR, informačního zákona a praxe veřejných institucí](#)
- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)